Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Rakennussuojeluasiaa koskeva päätös

1 Asia

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukainen päätös koskien päiväkoti Taikurinhattua ja palvelukeskus Himmeliä piha-alueineen. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on pannut asian vireille 4.7.2022 omasta aloitteestaan. Asian käsittely on siirtynyt Lupa- ja valvontavirastolle 1.1.2026 alkaen.

2 Lupa- ja valvontaviraston päätös

Lupa- ja valvontavirasto määrää Porin kaupungissa 43. kaupunginosan korttelin13 tontilla 1 (609-43-13-1), osoitteessa Palokunnantie 39 sijaitsevat rakennukset päiväkoti Taikurinhatun ja palvelukeskus Himmelin sekä niiden piha-alueet suojeltaviksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla päätöksen liitteenä olevan karttaliitteen mukaisesti.

Suojelun kohdentuminen ja suojelumääräykset käyvät ilmi päätöksen kohdasta **Suojelun kohdentuminen, suojelumääräykset ja päätöksen perustelut (s. 13).**

3 Kohde

Porin kaupungissa 43. kaupunginosan korttelin13 tontilla 1 sijaitsevat rakennukset päiväkoti Taikurinhattu ja palvelukeskus Himmeli piha-alueineen.

Kiinteistötunnus: 609-43-13-1

Osoite: Palokunnantie 39, 28370 Pori

Tontin rakennuksineen omistaa Porin kaupunki.

Kohteen haltija on Sampolan Palvelukeskus Oy. Taikurinhattu on kaupungin varhaiskasvatuksen käytössä. Himmeli ei ole käytössä.

Pysyvät rakennustunnukset:

Taikurinhattu: 100483227D
Himmeli: 100483228E

4 Asian käsittely Lupa- ja valvontavirastossa

4.1 Asian vireilletulo

Varsinais-Suomen ELY-keskus on pannut omasta aloitteestaan asian vireille rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukaisena asiana 4.7.2022,

sillä Taikurinhattu ja Himmeli piha-alueineen saattavat olla rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 3 §:ssä tarkoitettuja suojelukohteita.

4.2 Asianosaisten kuuleminen ja lausunnot

Asiassa on pyydetty ja saatu lausunnot Museovirastolta, Arkkitehtuurimuseolta, Satakunnan Museolta ja Satakuntaliitolta. Viereisten ja vastapäisten kiinteistöjen tai muiden alueiden omistajille ja haltijoille on varattu tilaisuus mielipiteen antamiseen. Yksi naapureista on antanut mielipiteen. Muita mielipiteitä ei ole annettu. Porin kaupungille ja Sampolan palvelukeskukselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen. Sampolan palvelukeskus ja Porin kaupunginhallitus ovat antaneet vastineen asiassa. Porin kaupungin varhaiskasvatus Taikurinhatun käyttäjänä ei ole antanut vastinetta.

Museoviraston lausunto 14.3.2023

Kohteen kuvaus ja historia

Raili ja Reima Pietilän suunnittelema palvelukeskus Himmeli on valmistunut kahdessa vaiheessa vuosina 1988 ja 1990. Samalla tontilla on Pietilöiden suunnittelema, vuonna 1984 valmistunut päiväkoti Taikurinhattu. Postmodernistisia piirteitä omaavat rakennukset sijaitsevat Itä-Porissa, Vanhakoiviston kaupunginosassa Sampolan lähiössä noin kolmen kilometrin päässä Porin keskustasta.

Postmodernistisen arkkitehtuurin vaikutus näkyi Pietilöiden tuotannossa ennen kaikkea siinä, että he alkoivat korostaa entistä enemmän rakennusten suhdetta paikalliseen kulttuuriperinteiseen. Uusi teema Pietilöiden 1970–1980-lukujen töissä oli ympyräkaariin perustuva geometria, kun taas varhaistöissään he olivat suosineet joko epäsäännöllisiä murtoviivoja tai harkkomaisia sommitelmia.

1970–1980-luvuilla Pietilätkin joutuivat käyttämään ajalleen tyypillisesti betonielementtejä ja sarjavalmistettuja rakennusosia, kuten alumiinisäleistä koostuvia alakattoja. Niiden vastapainona rakennuksissa oli kuitenkin paikalla valettuja betonirakenteita, tiilimuurauksia, puuverhouksia ja muita käsityötaitoa vaativia rakennusosia.

Taikurinhatun ja Himmelin muodostama palvelukortteli on varhainen esimerkki pyrkimyksestä kohentaa 1960–1970-luvuilla rakennettujen lähiöiden kaupunkikuvaa arkkitehtonisesti korkeatasoisilla julkisilla rakennuksilla. Pietilöiden monimuotoisen arkkitehtuurin toivottiin tasapainottavan Sampolan lähiön yksitoikkoisena pidettyä kaupunkikuvaa.

<u>Himmeli</u>

Himmelin suunnittelu ajoittuu Raili ja Reima Pietilän uran tuotteliaimpaan kauteen. Sampolan Palvelukeskus Oy:n hallitus valitsi Pietilät hankkeen suunnittelijoiksi vuonna 1980. Huomion arvoista on, ettei Pietilöillä ollut aiempaa kokemusta sen enempää vanhainkotien kuin päiväkotienkaan suunnittelusta. Pyrkimyksenä Pietilöillä oli lähentää

korkeatasoisella arkkitehtuurilla viereistä Sampolan lähiötä ja Vanhakoiviston pientaloaluetta.

Vuonna 1982 tehtiin sopimus tontin maisema- ja istutussuunnittelusta puutarha-arkkitehti Maj-Lis Rosenbröijerin kanssa. Piha-alueilla on runsaasti Pietilöiden suunnittelemia ulkovalaisimia.

Vanhainkoti on kolmikerroksinen. Pohjakerros, jossa ovat muun muassa hoitotilat, varastot, sauna, kuntosali ja uima-allas, on korkeampi ja sen ulkoseinissä on punatiiltä vaihtelevin muurausladelmin. Molemmat ylemmät kerrokset antavat ulospäin kevyen vaikutelman ja niiden julkisivussa on vaaleata laudoitusta ja betonia. Samoin avoparvekkeiden kiinteät kukkatasot ja kaiteet ovat sävyltään vaaleita. Puiston ja puutarhansa keskeltä kohoava rakennus on kevyen ja ilmavan näköinen sopeutuen ympäröivään omakotialueeseen.

Himmeli edustaa toiminnallisesti perinteistä laitosrakentamista, mutta siitä pyrittiin tekemään mahdollisimman kodinomainen vaihtelevien tilasarjojen sekä huoliteltujen materiaalien, värien, yksityiskohtien ja kalusteiden avulla.

Sisätiloihin on suunniteltu talon asukkaiden toimintojen vaatimia tiloja. Pohjakerroksen kylpylänomaisten tilojen lisäksi rakennuksesta löytyvät muun muassa kampaamo, jalkahoitola, kirjasto, biljardihuone, takkahuoneita eri kerroksissa, aulojen yhteistilat sekä ylimmästä kerroksesta suuri talvipuutarha. Alimmassa kerroksessa on hiljainen tila omaisille. Kussakin asuintilassa on erkkeri-ikkuna. Yhteisiä tiloja on piristetty taiteella, esimerkiksi ensimmäisessä kerroksessa on kaakeleista sommiteltu vesiaihe ja lisäksi jokaisessa kerroksessa on ollut suurehko tekstiilitaideteos, jotka on varastoitu tilojen tyhjennettyä.

Taikurinhattu

Linnamaisen Himmelin rinnalla Taikurinhattu muistuttaa kevytrakenteista paviljonkia. Pietilät pyrkivät huomioimaan suunnittelussa lasten mittakaavan: ikkunat on esimerkiksi sijoitettu lähelle lattian tasoa, jotta pienetkin lapset ylettyvät katsomaan ulos. Toisaalta rakennuksen eri osissa on leikitelty erilaisilla mittakaavoilla: muun muassa katokset laskeutuvat paikoitellen lähes kosketusetäisyydelle ja nousevat toisaalla monumentaalisiksi pylväiköiksi. Vastaavasti ikkunoita on hyvin erikokoisia ja usein kahdessa kerroksessa, synnyttäen illuusion monikerroksisesta rakennuksesta.

Taikurinhattuun liittyy kolme pientä leikkipihaa sekä useita pienempiä syvennyksiä. Näiden lisäksi julkisivuja elävöittävät lukuisat viistetyt kulmat. Mittakaavallista vaihtelua sommitelmaan tuo myös vaihteleva räystäslinja. Matalimmillaan räystäs on lounais- ja luoteissivuilla sekä kahdella suuremmalla leikkipihalla. Rakennuksen keskelle sijoitetut korkeimmat tilat kohoavat taitteisen vesikaton yläpuolelle lyhtymäisenä kappaleena.

Julkisivut jakaantuvat pystysuunnassa neljään vyöhykkeeseen: Sokkelit ovat betonia, ja niiden päällä on paikoitellen punatiilistä muurattuja seinäverhouksia, muureja, leikkisokkeleita ja penkkien sivutukia. Ulkoseinät on verhottu valkoisella

vaakalaudoituksella, jossa on vuorotellen leveitä ja kapeita ponttilautoja. Ylimmän vyöhykkeen muodostavat rakennusta kiertävä katos, vesikatot sekä kattolyhdyt. Ikkuna-aukotus vaihtelee heijastaen takana olevien tilojen käyttötarkoitusta: esimerkiksi aputiloissa seinien yläosissa on kapeat nauhaikkunat. Korkeissa ryhmä-, lepo- ja leikkihuoneissa on seinien yläosissa leveämmät nauhaikkunat ja alempana vaihtelevan kokoisia ikkunoita lasten katselukorkeudella.

Taikurinhatun sisätiloissa yhdistyy suhteellisen systemaattinen tilallinen perusratkaisu ja labyrinttimaiset tilasarjat. Taikurinhattu koostuu kahdesta L-kirjaimen muotoisesta osasta. Pienempi itäosa on lähes symmetrinen ja sisältää kaksi osastoa. Suuremmassa länsiosassa ovat päiväkodin tärkeimmät yhteistilat, kolme osastoa, henkilökunnan tiloja ja huoltotiloja. Molemmissa osissa huoneet on ryhmitelty keskikäytävien varsille, ja niiden yhtymäkohtaan on muodostettu pieni halli.

Taikurinhatussa on viisi eri-ikäisille lapsille tarkoitettua osastoa. Katettua sisäpihaa muistuttava monikulmainen viherpiha sijoittuu pääkäyntihallin ja laulu- ja leikkisalin väliin. Laulu- ja leikkisalin tapaan se saa runsaasti luonnonvaloa yläikkunoiden kautta. Vilijonkka-saunaksi nimetty saunaosasto sijaitsee viherpihan ja laulu- ja leikkisalin vieressä. Ulospäin se näyttää tiiliseinäiseltä, harjakattoiselta talolta, joka on jäänyt myöhemmin rakennetun päiväkodin sisälle. Suunnilleen samankokoiset puku-, pesu- ja löylyhuone sijoittuvat peräkkäin rakennuskappaleen sisälle.

Taikurinhatun suurin huonetila on rakennuksen keskellä sijaitseva laulu- ja leikkisali. Salin näyttävin yksityiskohta on Tove Janssonin kolmiosainen maalaus Vuodenajat. Se muodostuu seinämaalauksista Kevät, Kesä ja Syksy. Keskimmäiseen teokseen on kuvattu uimahuonetta pesevä Tuutikki. Janssonin mukaan se kertoo kevään hetkestä, jolloin pimeys ja kylmyys hellittävät. Kaksi muuta maalausta esittävät ”Suomen lyhyttä, kiihkeää ja voimakasta kesää”. Jansson teki 1940-luvulta lähtien useita eri yhteisöjen tilaamia monumentaalimaalauksia, joista Taikurinhatun teokset ovat viimeiset julkiset öljyvärityöt.

Taikurinhattua ympäröi kolmelta sivulta aidan rajaama piha-alue. Aidassa on kolme teräsporttia, ja neljäs portti jakaa pihan kahteen osaan. Maj-Lis Rosenbröijerin tekemästä pihasuunnitelmasta on säilynyt perusjäsentely ja suurin osa alkuperäisistä rakennelmista. Eri puolilla pihaa on Pietilöiden suunnittelemia ulkovalaisimia.

Kulttuurihistoriallinen merkitys

Taikurinhattu ja Himmeli ovat Suomen tunnetuimpiin ja arvostetuimpiin kuuluvan arkkitehtipariskunnan tuotteliaimman kauden saavutuksia. Rakennusperintölain 8 §:n mukaisesti rakennuskokonaisuudella on valtakunnallista merkitystä harvinaisuuden tai ainutlaatuisuuden kannalta (*1. mom., harvinaisuus*). Rakennukset ovat tunnettujen suunnittelijoiden ainoat vanhusten ja lasten hoidon tarpeita varten tehdyt toteutukset. Kokonaisuus on erityisen edustava niin ulko- kuin sisätiloiltaan (*3. mom., edustavuus*), suunnittelussa on monella tavalla otettu huomioon käyttäjien tarpeet. Rakennukset ovat tähän saakka olleet alkuperäisessä käytössä ja niiden arkkitehtuuri on valtakunnan mittakaavassakin erittäin korkeatasoista (*4. mom., alkuperäisyys*).

Rakennuskokonaisuudella on historiallista todistusvoimaa Suomen vanhustenhuollon ja varhaiskasvatuksen kehittymisen korkeatasoisina esimerkkeinä (*5. mom., historiallinen todistusvoimaisuus*).

Himmelin ja Taikurinhatun merkityksen voidaan katsoa rakentuvan neljän tekijän varaan: rakennusten suhteeseen lähiympäristöön, vanhustenhuollon/varhaiskasvatuksen arkkitehtuuriin ja Pietilöiden tuotantoon sekä rakennusten korkeaan säilyneisyyteen.

Suojelun tarve ja ehdotus sen kohdentumisesta

Himmeli ja Taikurinhattu ovat käyttäjiensä tarpeiden pohjalta suunniteltu kokonaisuus. Rakennusten ulkoasu pyrki antamaan sopeuttavan lisän Porin kaupunkimaisemaan, ja sisätilat monine, tarkoin suunniteltuine yksityiskohtineen ovat esimerkki laadukkaasta postmodernista arkkitehtuurista. Rakennusten tultua peruskorjausikään on arvojen säilyminen myös sisätilojen osalta varmistettava.

Himmeli

Himmeli on kokonaistaideteos, jossa rakennus, piha-alue, sisustukset ja värit muodostavat harkitun kokonaisuuden.

Julkisivujen jäsentely tulee säilyttää ennallaan. Alkuperäisiä materiaaleja ja yksityiskohtia tulee säilyttää aina kun mahdollista tai korvata alkuperäistä vastaavilla.

Tärkeimmät aulat, käytävät ja porrashuoneet sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat: Tilojen mittasuhteet ja näkymät tilasta toiseen tulee säilyttää ennallaan. Alkuperäiset rakennusosat tulee säilyttää aina kun mahdollista ja tarvittaessa korvata alkuperäistä vastaavilla. Alkuperäinen väritys on hyvä säilyttää.

Huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen Himmelille tunnusomaisia rakennusosia ja värejä: Alkuperäisiä rakennusosia tulee säilyttää mahdollisuuksien mukaan tai korvata alkuperäisen kaltaisilla.

Erityisen merkityksen Himmelille antaa sen korkea säilyneisyys. Rakennuksen julkisivut, sisätilat, pintamateriaalit, yksityiskohdat, kalusteet ja väritys ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Himmeliin ei ole tehty merkittäviä tilallisia muutoksia, ja pintamateriaalejakin on uusittu lähinnä asuinhuoneissa. Erityisesti tärkeimmät julkiset tilat ovat käytännössä samassa asussa kuin rakennuksen valmistuessa. Myös alkuperäinen sisäväritys on säilynyt, samoin kiintokalusteet, valaisimet ja monet muut yksityiskohdat.

Himmelissä voidaan tunnistaa monia Pietilöiden tuotannolle tunnusomaisia piirteitä, kuten veistoksellisuus, muotoaiheiden variointi, luontometaforat ja omaperäinen suhdemaailma. Rakennuksessa on lisäksi monia aiheita, jotka olivat tunnusomaisia Pietilöiden arkkitehtuurille nimenomaan 1970–1980-lukujen vaihteessa: ympyräkaaret, kulmikkaat erkkerit, punatiili ja värikkäät keraamiset laatat.

Sisätiloissa on lisäksi muutamia poikkeuksellisen arvokkaita yksityiskohtia. Näiden säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota:

- sisääntuloaulan keramiikkalaattasommitelmat ja suihkulähde
- asuinsiipien aulojen ja seurustelutilojen takat
- tekstiilitaideteokset lähdön valmisteluhuoneessa sekä toisen ja kolmannen kerroksen halleissa (lausunnon laatimisen aikaan varastoituina).

Alkuperäisiä kiintokalusteita tulee säilyttää mahdollisuuksien mukaan. Pietilöiden toimistossa suunnitellut irtokalusteet tulisi kunnostaa ja palauttaa alkuperäisille paikoilleen. Muita alkuperäisiä kalusteita on suositeltavaa käyttää julkisissa tiloissa mahdollisuuksien mukaan.

Taikurinhattu

Taikurinhatun arvot ovat pitkälti verrattavissa samalla tontilla sijaitsevaan palvelukeskus Himmeliin. Taikurinhattu on kuitenkin Himmeliä intiimimpi ja arkkitehtonisesti eheämpi. Tähän lienee vaikuttanut rakennuksen käyttötarkoitus, pienempi mittakaava ja lyhyempi suunnitteluaika.

Rakennuksen julkisivut, sisätilat, pintamateriaalit, yksityiskohdat, kalusteet ja väritys ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan.

Taikurinhattu on kokonaistaideteos, jossa rakennus, piha-alue ja kalusteet muodostavat harkitun kokonaisuuden. Kaikki muutokset ja lisäykset tulee sovittaa tämän kokonaisuuden osaksi.

Julkisivujen jäsentely tulee säilyttää ennallaan. Alkuperäisiä materiaaleja ja yksityiskohtia tulee säilyttää aina kun mahdollista tai korvata alkuperäistä vastaavilla.

Tärkeimmät aulat, hallit ja käytävät sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat: Tilojen mittasuhteet ja näkymät tilasta toiseen tulee säilyttää ennallaan. Alkuperäiset rakennusosat tulee säilyttää aina kun mahdollista ja tarvittaessa korvata alkuperäistä vastaavilla.

Huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen Taikurinhatulle tunnusomaisia rakennusosia: Alkuperäisiä rakennusosia tulee säilyttää mahdollisuuksien mukaan tai korvata alkuperäisen kaltaisilla.

Sisätiloissa on lisäksi muutamia poikkeuksellisen arvokkaita yksityiskohtia. Näiden säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota:

- jäähyhuoneen ja viherpihan moniväriset laattalattiat
- takkahuoneen tulisija ja tiililattia
- Tove Janssonin maalaukset laulu- ja leikkisalissa
- leikkimökki, kioski ja karuselli

Molemmissa rakennuksissa on paljon Pietilöiden suunnittelemia yksityiskohtia, kuten esimerkiksi erilaiset vetimet, tulisijat, valokuilut ja valaisimet, joiden säilymiseen osana kokonaisuutta on kiinnitettävä erityistä huomioita.

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Pihojen kunnostamisessa ja ylläpidossa on pyrittävä alkuperäisten pihasuunnitelmien mukaisiin ratkaisuihin sekä niihin suunniteltujen rakenteiden ja valaisimien säilyttämiseen.

Rakennushistoriaselvityksiä tulee käyttää korjauksien lähtökohtatietoina ja apuna suunnittelussa.

Museovirasto on lausunnossaan esittänyt ehdotuksen suojelumääräyksistä.

Arkkitehtuurimuseon lausunto 12.3.2023

Huolimatta siitä, että Taikurinhattu ja Himmeli on suunniteltu eri käyttötarkoituksiin, ne on suunniteltu kokonaisuutena. Muodoiltaan polveileva Himmeli muodostaa selkeän parin matalan ja lapsen mittakaavaan sovitetun Taikurinhatun kanssa. Piha-alueiden suunnittelusta vastasi aikansa yksi merkittävimmistä maisema-arkkitehdeista Maj-Lis Rosenbröijer.

Rakennusten lähiympäristö on pientalovaltaista, mutta itäpuolella on Sampolan kerrostalolähiö. Taikurinhatun ja Himmelin muodostama palvelukortteli on varhainen esimerkki pyrkimyksestä kohentaa 1960–1970-luvuilla rakennettujen lähiöiden kaupunkikuvaa arkkitehtonisesti korkeatasoisilla julkisilla rakennuksilla. Pietilöiden monimuotoisen arkkitehtuurin tavoite oli tasapainottaa Sampolan lähiön yksitoikkoisena pidettyä kaupunkikuvaa. Tässä suhteessa Taikurinhattu ja Himmeli vertautuvat Pietilöiden suunnittelemaan Tampereen Hervannan keskusakselin rakennuskokonaisuuteen, jonka kaupunkikuvalliset ja viihtyisyyteen liittyvät tavoitteet olivat vastaavat kuin Porin kohteella.

Rakennukset ovat uniikkeja, mutta samalla kokonaisuutta voidaan hyvästä syystä pitää poikkeuksellisen harkitusti suunniteltuna ja toteutettuna kokonaistaideteoksena, johon kuuluvat piha-alueet istutuksineen sekä rakennukset väreineen, materiaaleineen, sisustuksineen, arkkitehtien suunnittelemine yksityiskohtineen (vetimet, valaisimet jne.) ja taideteoksineen. Kohteet ovat säilyneet hyvin ja olleet alkuperäisessä käytössään.

Sen lisäksi, että Pietilöiden melko suppeaksi jäänyt tuotanto on kokonaisuudessaan kansainvälisesti merkittävä, rakennuksiin kytkeytyy vahva kulttuurihistoriallinen ilmiökenttä: Sampolan lähiön kautta ne liittyvät 1970-luvun lähiörakentamisen ilmiöön ja sen synnyttämään vastareaktioon. Vastaavasti varhaiskasvatuksen ja vanhustenhuollon kehityksen kautta ne yhdistyvät hyvinvointivaltion rakentumisen ilmiöön sekä sitä palvelevan arkkitehtuurin muutokseen 1980-luvulla.

Arkkitehtuurimuseon näkemyksen mukaan kyseessä on maamme olosuhteissa poikkeuksellisen merkittävä arkkitehtoninen kokonaisuus. Arkkitehtuurimuseon näkemyksen mukaan Museoviraston lausunnosta käy kiistattomasti ilmi, miksi rakennukset täyttävät rakennusperintölain mukaiset suojelun kriteerit sekä miten suojelu tulisi kohdentaa. Arkkitehtuurimuseo puoltaa Museoviraston lausunnon mukaisia suojelutavoitteita. Kaavasuojelu ei riittävästi turvaisi kohteiden erityispiirteiden säilymistä, koska ne liittyvät merkittäviltä osin myös kiinto- ja muihin kalusteisiin, materiaaleihin, väritykseen sekä tekijöihin, joiden säilyminen voidaan turvata vain rakennusperintölain nojalla. Arkkitehtuurimuseo puoltaa kohteen suojelemista rakennusperintölain nojalla.

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Satakunnan Museon lausunto 29.5.2023

Pietilöiden suunnitelmien määrä ei ole kovinkaan suuri ja Satakunnan Museo pitää erittäin hyvänä aloitetta suojella Himmelin ja Taikurinhatun muodostaman kokonaisuus, jolla on Pietilöiden tuotannossa myös merkittävä rooli.

Kokonaisuus on suunniteltu käyttäjien tarpeiden pohjalta ja sen kulttuurihistoriallinen merkitys on katsottavissa harvinaisuuden, historiallisen merkityksen, korkeatasoisen suunnittelun sekä säilyneisyyden perusteella valtakunnalliseksi.

Porin rakennetussa ympäristössä Himmelin ja Taikurinhatun muodostama kokonaistaideteos on ainutlaatuinen julkisen rakentamisen merkkiteos ja vertautuu lähinnä toiseen postmodernin arkkitehtuurin valtakunnallisesti tunnettuun pankkitalo Bepopiin, jonka suunnittelusta vastasi arkkitehtikilpailun voittanut Arkkitehtitoimisto NRT (Nurmela-Raimoranta-Tasa).

Sekä Himmelissä että Taikurinhatussa on huomattavana piirteenä rakennusten korkea säilyneisyys sekä ulkoasulta että sisätiloilta. Korttelin länsiosassa sijaitseva alun perin geometrinen maisema-arkkitehti Maj-Lis Rosenbröijerin suunnittelema puutarha-alue on muutoksista huolimatta edelleen merkittävä osa kokonaisuutta. Puutarhasta on parhaiten säilynyt suuri pensasaitojen reunustama nurmialue, jonka keskellä on Pietilöiden suunnittelema suihkulähde. Piha-alueella on myös runsaasti Pietilöiden suunnittelemia ulkovalaisimia. Kokonaisuus on tarkkaan harkittu myös sukupolvien yhteen saattamisien kannalta. Molempien rakennusten käyttäjäryhmien uskottiin rikastuttavan toistensa elämää ja yhteinen laadukkaasti suunniteltu piha-alue loi mahdollisuuksia mutkattomalle kanssakäymiselle.

Molempia rakennuksia sekä piha-aluetta on käsiteltävä kokonaistaideteoksina, joihin liittyvät julkisivujen lisäksi myös sisätilat pintoineen ja materiaaleineen ja rakennuksille varta vasten suunniteltuine kalusteineen.

Taikurinhattu

Pietilät suunnittelivat Päiväkoti Taikurinhattua samoihin aikoihin kuin laativat tasavallan presidentin virka-asunnon Mäntyniemen suunnittelukilpailun voittanutta ehdotusta Kiillemoreeni. Matala, lapsen mittakaavaan suunniteltu päiväkoti muodostaa kokonaisuuden viereisen, muodoiltaan polveilevan vanhainkoti Himmelin kanssa.

Vuonna 1984 valmistuneen Taikurinhatun julkisivut ovat säilyneet lähes alkuperäisinä. Kattoikkunat sekä mahdollisesti joitakin muitakin ikkunoita on uusittu. Julkisivujen osalta on tärkeää, että jäsentely säilyy alkuperäisenä ja niitä kunnostetaan alkuperäiset materiaalit sekä rakentamistavat huomioiden. Huomionarvoisia seikkoja julkisivuilla ovat ikkunoiden lisäksi eri lautaleveyksien rytmittämät julkisivujen laudoitukset, ovet sekä rakennukseen liittyvät tiiliset aidat, hyllyt sekä penkit.

Sisätiloissa merkittäviä tiloja ovat vesileikkitila saunoineen, viherpiha sekä takkahuone hallitiloineen sekä myös eri tiloja yhdistävät käytävät ja eteistilat. On erityisen

huomioitavaa, että edellä mainitut tilat sekä kalustus ovat yhä alkuperäisessä käytössään. Sisustusta täydentävät taiteilija Tove Janssonin muumiaiheiset seinämaalaukset laulu- ja leikkisalissa.

Taikurinhatussa sisätilojen erityispiirteenä on monimuotoiset puupinnat sekä niihin liittyvät harkitut tiilipinnat. Sisätiloissa alkuperäiset kevyen puiset sisäkatot nousevat ulkokaton suuntaisesti. Keskeisessä asemassa ovat kauniisti patinoituneet materiaalit, kuten paneloinnit ja kattoritilät. Erityistä painoarvoa tulee antaa varta vasten rakennukseen suunnitelluille kiinteälle kalustukselle, huonekaluille, taideteoksille, sisäoville sekä muille pintamateriaaleille. Myös kaikkia rakennuksessa käytettyjä standardimalliston mukaisia valaisimia ei ole enää saatavilla. On siis erityisen tärkeää, että kaikissa korjaus- ja muutoshankkeissa on lähtökohtana olemassa olevien materiaalien, kalusteiden ja valaisimien kunnostaminen ja vasta erityisen pakottavassa tarpeessa uusiminen.

Himmeli

Muodoiltaan polveilevassa vuosina 1988–1990 valmistuneessa Himmelissä on havaittavissa Pietilöiden 1970–80-lukujen töille ominainen ympyräkaariin perustuva geometria, joka ilmenee parhaiten Pietilöiden suunnittelemassa vuonna 1986 valmistuneessa Tampereen pääkirjastossa.

Rakennukseen on tehty hyvin vähän muutoksia. Julkisivun jäsentelyn tulee säilyä alkuperäisenä. Kuten Taikurinhatussakin, on julkisivujen korjaamisen lähtökohtana alkuperäisten materiaalien kunnostus. Mikäli pakottavassa tarpeessa on uusittava rakenteita, on otettava huomioon alkuperäiset materiaalit sekä rakennustavat.

Himmelin sisätiloissa alkuperäisiä rakennusosia tulee säilyttää mahdollisuuksien mukaan. Kaikissa korjaus- ja muutoshankkeissa on lähtökohtana olemassa olevien materiaalien, kalusteiden ja valaisimien kunnostaminen ja vasta erityisen pakottavassa tarpeessa uusiminen alkuperäisen kaltaiseksi. Sisätiloissa kiinteä kalustus sekä irtokalusteet, pinnat asuinhuoneita lukuun ottamatta sekä värimaailma on säilynyt alkuperäisenä. Erityistä painoarvoa tulee antaa varta vasten rakennukseen suunnitelluille kiinteälle kalustukselle sekä huonekaluille, sisäoville sekä muille pintamateriaaleille. Erityisen arvokkaita tiloja ovat kokoontumistilat; aula- ja hallitilat punatiilimuurauksineen ja tiililaattaverhoiluineen, taideteosseinineen, suihkulähteineen ja takkoineen, porrashuoneet alkuperäisine valaisimineen sekä allashalli. Pietilöiden suunnittelema kiinteä kalustus, kuten aulatilojen ja seurustelutilojen takat, sisääntulon suihkulähde sekä irtokalustus kuuluu olennaisena osana kokonaisuuteen. Rakennuksessa on myös säilynyt suunnittelijoiden siihen varta vasten suunnittelemia huonekaluja. Kuten Taikurinhatussakin, myös kaikkia Himmelissä käytettyjä standardimalliston mukaisia valaisimia ei ole enää välttämättä saatavilla.

Piha-alueella alkuperäisestä pihasuunnitelmasta säilyneitä muotoja ja rakenteita olisi vaalittava ja mahdollisuuksien mukaan myös palautettava. Myös Pietilöiden suunnittelemat valaisimet sekä suihkulähde ovat merkittävä osa pihakokonaisuutta. Mahdolliset muutokset sekä piha-alueen kehittäminen tulisi sopeuttaa mahdollisimman

Lupa- ja valvontavirasto

hyvin alkuperäiseen pihasuunnitelmaan, mutta kuitenkin pihan toiminnallisuus ja tarkoituksenmukaisuus silmällä pitäen.

Satakuntaliiton lausunto 25.5.2023

Satakuntaliitto katsoo lausunnossaan, että suojeluasia on alueella voimassa olevan Porin kantakaupungin 2025 yleiskaavan sekä Satakunnan maakuntakaavan ja Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 mukainen. Satakuntaliitto yhtyy Museoviraston lausunnossaan esittämiin kannanottoihin rakennussuojeluasian kohteiden kulttuurihistoriallisesta merkityksestä, suojelun tarpeesta sekä suojelun kohdentumisesta ja suojelumääräyksistä annettuun ehdotukseen. Satakuntaliitto puoltaa rakennussuojeluesitystä.

Naapurin mielipide 1 30.7.2023

Mielipiteessä halutaan kohteiden suojeltavan ja remontoitavan entiseen kuntoonsa, jotta ne säilyvät.

Sampolan palvelukeskuksen vastine 10.10.2023

Sampolan palvelukeskus on ilmoittanut vastineessaan, ettei sillä ole asiassa erityistä lausuttavaa ja puoltaa rakennussuojelua osaltaan. Vastineessa tuodaan kuitenkin esiin, että olisi toivottavaa, että kiinteistöjen korjaustoiminnassa voitaisiin kohtuullisesti huomioida nykyajan korjausmääräykset.

Porin kaupungin vastine 26.2.2024

Tontin 609-43-13-1 rakennuksineen omistaa Porin kaupunki ja sen haltijana on Sampolan Palvelukeskus Oy. Taikurinhattu on kaupungin varhaiskasvatuksen käytössä. Vanhainkoti Himmelin alkuperäinen toiminta on vuonna 2019 päätetty ajaa alas ja 2022 kevään aikana rakennus tyhjennettiin kokonaan suunnitellun peruskorjauksen vuoksi. Molemmista rakennuksista on vuosina 2021–2022 laadittu rakennushistoriaselvitykset.

Loppuvuonna 2019 ja keväällä 2021 sekä Himmelistä että Taikurinhatusta on laadittu kosteus- ja sisäilmatekniset kuntotutkimukset. Himmelin kehittämistä koskien vuonna 2019 perustettu moniammatillinen Palvelukeskus Himmelin kehittäminen -työryhmä julkaisi toimintansa raportin toukokuussa 2021 ja samaan aikaan valmistui hankesuunnitelma Himmelin muuttamiseksi monimuotoiseksi palvelukeskukseksi sekä sen osana ehdotussuunnitelma uudeksi, kaikille avoimeksi Himmeliksi. Himmeli on ollut ilman käyttöä jo pari vuotta ja odottaa peruskorjausta. Porin kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 19.12.2022 Himmelin peruskorjaushankkeen suunnittelutyön keskeyttämisestä Satakunnan hyvinvointialueen palveluverkkoselvityksen keskeneräisyyden vuoksi. Tammikuussa 2022 valmistui päiväkoti Taikurihatun peruskorjausta koskeva hankesuunnitelma, jossa otettiin myös huomioon silloin tiedossa ollut suunnitelma palvelutalo Himmelin muuttamisesta uudentyyppiseksi Sote- ja Gerokeskukseksi. Päiväkoti Taikurinhatussa toimii tällä hetkellä viisi kokopäiväryhmää. Rakennuksen peruskorjauksen aloittaminen on tarkoitus aloittaa vuonna 2024, jolloin uuden Uudenkoiviston päiväkodin on arvioitu valmistuvan.

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Vastineessa käydään läpi alueen kaavatilanne. Mahdollisessa myöhemmin toteutettavassa asemakaavahankkeessa kohteiden suojeluasia nousee esiin ja on todennäköistä, että rakennukset tullaan tällöin suojelemaan asemakaavatasolla.

Rakennusvalvonnan osalta vastineessa todetaan, että Taikurihatun ja Himmelin arkkitehtoniset, rakennustaiteelliset ja kulttuurihistorialliset arvot ovat kiistattomia ja lupamenettelyjen ohjaus, käsittely ja monipuoliset lausuntomenettelyt sen mukaisia. Porin kaupunki kehittää kiinteistöstrategiaansa, hoitaa vastuullisesti omistamiaan kiinteistöjä ja hakee arvokiinteistöihin soveltuvia käyttötarkoituksia ja omistusjärjestelyjä. Ylläpito ja kehittäminen edellyttävät arvojen puitteissa tapahtuvaa suunnitteluvapautta ja välittömiä neuvottelumahdollisuuksia, joka on parhaiten toteutettavissa laadukkaalla rakennusvalvontatyöllä ja asemakaavatasoisella suojelulla.

5 Kaavatilanne

Maakuntakaava

Ympäristöministeriö on vahvistanut 30.11.2011 Satakunnan maakuntakaavan. Satakunnan maakuntakaava on saanut lainvoiman 13.3.2013 korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä. Satakunnan maakuntavaltuusto on 17.5.2019 hyväksynyt Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 ja se on saanut lainvoiman kuulutuksella 20.9.2019.

Taikurinhattu ja Himmeli sijoittuvat maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle (A). Merkinnällä osoitetaan yksityiskohtaista suunnittelua edellyttävät asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikenneväyläalueita, virkistys- ja puistoalueita sekä erityisalueita.

Taikurinhattu ja Himmeli yhdessä ovat maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja huomioitu maakuntakaavassa merkinnällä kh (nro 609056), kohde alle 10 ha. Merkintään liittyy määräys: "*Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*"

Yleiskaava

Alueella on voimassa Porin kantakaupungin yleiskaava, jonka Porin kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 10.12.2007. Taikurinhattu ja Himmeli sijoittuvat yleiskaavan pientalovaltaiselle asuntoalueelle (AP). Himmeli ja Taikurinhattu on yleiskaavassa osoitettu suojelukohteina 134 ja 135. Merkintään liittyy määräys: "*Suojeltavaa rakennusta ei saa purkaa.*"

Asemakaava

Alueella on voimassa vuoden 1982 asemakaava, joka on laadittu Himmelin ja Taikurinhatun rakentamista varten. Asemakaavassa kohderakennukset sijoittuvat Sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueelle (YS). Kaavamääräys on: "*Korttelialueelle saadaan rakentaa vanhainkoti ja lasten päiväkoti sekä näiden toimintaa varten tarpeellisia henkilökunnan asuntoja. Korttelialueelle on varattava vähintään 1ap/200m2. Korttelialuetta ei saa aidata. Korttelin rakentamattomat osat on hoidettava puistomaiseen kuntoon.*" Rakennuksia ei ole suojeltu asemakaavassa.

6 Muut selvitykset

Inventoinnit

Himmeli ja Taikurinhattu ovat mukana maakunnallisessa Satakunnan rakennusperintö 2023-inventoinnissa, joka on maakuntakaavaa 2050 varten tehty perusselvitys rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

Kuntotutkimukset

Korjaus- ja muutostöiden suunnittelun pohjaksi rakennuksista on laadittu lukuisia selvityksiä niiden kunnosta.

Korjaus- tai kunnostussuunnitelmat

Taikurinhatun korjaus on suunniteltu ja toteutettu suojeluprosessin vireilläolon aikana. Himmelin korjaus- ja muutostöiden suunnittelu on ollut hankesuunnitteluvaiheessa suojeluprosessin aikana.

Rakennushistoriaselvitykset

Himmelin rakennushistoriaselvitys, Kristo Vesikansa, 18.3.2021.

Taikurinhatun rakennushistoriaselvitys, Kristo Vesikansa, 3.3.2022.

Molemmissa selvityksissä rakennusten tilat on jaettu luokkiin 0-3, siten, että luokka 3 on arvokkain tila. Luokat on esitetty rakennushistoriaselvitysten ja tämän päätöksen pohjapiirustuksissa:

<u>Taikurinhattu:</u>

3. Tärkeimmät aulat, hallit ja käytävät sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat.
2. Huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen Taikurinhatulle tunnusomaisia rakennusosia.
1. Arkiset käyttötilat, joissa on Taikurinhatulle tunnusomaisia rakennusosia.
0. Arkiset käyttötilat, joiden rakennusosat ovat aikansa vakioratkaisuja.

Himmeli:

3. Tärkeimmät aulat, käytävät ja porrashuoneet sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat.
2. Huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen Himmelille tunnusomaisia rakennusosia ja värejä.
1. Arkiset käyttötilat, joissa on Himmelille tunnusomaisia rakennusosia ja värejä.
0. Arkiset käyttötilat, joiden rakennusosat ovat aikansa vakioratkaisuja.

Neuvottelut ja katselmukset

Asiassa on pidetty katselmus ja neuvottelu suojelumääräyksistä 12.3.2024. Tilaisuudesta on laadittu muistio. Neuvottelussa päädyttiin siihen, että suojelupäätöksen liitteenä olevissa pohjapiirustuksissa käytetään rakennushistoriaselvitykseen pohjautuvia tilojen luokituksia 2-3, joita on suojelupäätöstä varten tarkennettu katselmuksen ja neuvottelujen pohjalta.

Suojelumääräyksistä ja suojelun kohdentumisesta on pidetty jatkoneuvottelu 3.2.2026. Neuvottelusta on laadittu muistio. Neuvottelussa sovitusti suojelun kohdentamista täydennettiin muun muassa taideteosten ja irtokalusteiden osalta. Neuvottelussa käytiin läpi myös Taikurinhatun korjausta ja sen huomioimista suojelun kohdentumisessa ja suojelumääräyksissä.

7 Suojelun kohdentuminen, suojelumääräykset ja päätöksen perustelut

Suojelun kohdentuminen

Suojelu kohdennetaan rakennusten ja piha-alueiden osalta seuraavasti:

Suojelu kohdentuu rakennusten ulkoasuun, rakennusrunkoon, päätöksen liitteenä olevissa pohjapiirustuksissa osoitettuihin sisätiloihin (luokat 3 ja 2) ja kyseisissä sisätiloissa olevaan kiinteään sisustukseen ja taideteoksiin. Suojelu kohdentuu lisäksi piha-alueeseen ja irtokalusteisiin.

Käsitteitä ulkoasu, rakennusrunko, sisätila ja piha-alue käytetään tässä päätöksessä seuraavissa merkityksissä:

Piha-alueen aluerajaus on esitetty päätöksen liitekartalla. Suojelu kohdentuu piha-alueella alkuperäisiin rakenteisiin ja valaisimiin sekä alkuperäisten pihasuunnitelmien mukaiseen luonteeseen.

Rakennuksen ulkoasu muodostuu julkisivun ja vesikaton rakennusosista, katoksista alkuperäisine valaisimineen, yksityiskohdista, materiaaleista ja värityksestä. Taikurinhatussa julkisivuun kiinnitetyt alkuperäiset ulkovalaisimet ovat osa rakennuksen ulkoasua. Julkisivuaukkoihin liittyvät rakennusosat eli ikkunat ja ovet ovat ulkoasuun liittyvä kokonaisuus myös sisäpuolisine osineen ja yksityiskohtineen. Tämä koskee myös Himmelin tuulikaappeja alkuperäisine valaisimineen.

Rakennusrunko käsittää kantavan rungon perustukset, ulkoseinät, kantavat väliseinät, pilarit, ala-, väli- ja yläpohjat sekä kattoikkunat ja Himmelin valokuilut. Tulisijojen yhteydessä olevat syvennykset ja hyllyt ovat osa rakennusrunkoa.

Sisätilalla tarkoitetaan tilajaon, pintojen ja kiinteän sisustuksen muodostamaa kokonaisuutta.

Suojeltavat *sisätilat, kiinteä sisustus, taideteokset* ja *irtokalusteet* sekä *piha-alueen rakenteet ja valaisimet* on yksilöity alla rakennuksittain. Sisätilojen luokat 3 ja 2 on osoitettu päätöksen liitteenä olevissa pohjapiirustuksissa.

Rakennukset suojellaan seuraavilta osin:

<u>Himmeli</u>

Sisätilat

- pohjapiirustuksen luokka 3: tärkeimmät aulat, käytävät ja porrashuoneet sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat (sisältäen tilojen mittasuhteet ja näkymät tilasta toiseen sekä alkuperäisen värityksen)
- pohjapiirustuksen luokka 2: huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen rakennukselle tunnusomaisia rakennusosia ja värejä

Kiinteä sisustus

- alakatot
- sisääntuloaulan keramiikkalaattasommitelmat ja suihkulähde
- asuinsiipien aulojen ja seurustelutilojen tulisijat syvennyksineen
- alkuperäiset väliovet (pois lukien asuinhuoneiden väliovet) ja -ikkunat pielirakenteineen, listoituksineen, vetimineen ja painikkeineen, pintakäsittelyineen, koristeluineen ja muine yksityiskohtineen
- väliseinäikkunat yksityiskohtineen
- listoitukset
- puiset valkolakatut törmäyssuojat
- alkuperäiset kiintokalusteet vetimineen
- Pietilöiden rakennukseen valitsemat alkuperäiset valaisimet
- muut Pietilöiden suunnittelemat yksityiskohdat

Taideteokset

- Päikki Priha: ”Merikarhut”, tekstiilitaideteos 3.krs hallissa
- Päikki Priha: ”Väistyvä Varjo”, tekstiilitaideteos lähdön valmisteluhuoneessa
- Kaarina Heikinheimo, ”Aurinkoportti”, tekstiilitaideteos 2. krs hallissa

Irtokalusteet

- Raili ja Reima Pietilän toimistossa suunnitellut irtokalusteet päätöksen liitteen (Luettelo, Pietilöiden suunnittelemat suojellut irtokalusteet) mukaan

Piha-alueen rakenteet ja valaisimet

- pensasaitojen reunustama nurmialue, jonka keskellä Pietilöiden suunnittelema suihkulähde
- istutukset
- pihakiveykset
- ulkoseiniin kiinnitetyt penkit
- Himmeliin suunnitellut irtopenkit ja pöydät
- pihan alkuperäiset ulkovalaisimet

Taikurinhattu

Sisätilat

- pohjapiirustuksen luokka 3: tärkeimmät aulat, hallit ja käytävät sekä erityisen huolellisesti viimeistellyt huonetilat (sisältäen tilojen mittasuhteet ja näkymät tilasta toiseen sekä alkuperäisen värityksen; sisältäen laulu- ja leikkisalin parven portaineen ja kaiteineen)
- pohjapiirustuksen luokka 2: huonetilat, jotka on viimeistelty käyttäen rakennukselle tunnusomaisia rakennusosia

Kiinteä sisustus

- puurima-alakatot
- lepo- ja leikkihuoneiden parvet portaineen ja kaiteineen
- Vilivinkka-tilan ja viherpihan moniväriset laattalattiat
- takkahuoneen tiililattia ja tulisija
- alkuperäiset väliovet ja sisäikkunat pielirakenteineen, listoituksineen, vetimineen ja painikkeineen, pintakäsittelyineen, koristeluineen ja muine yksityiskohtineen
- lasiseinät
- listoitukset
- puiset patterinsuojukset
- alkuperäiset kiintokalusteet vetimineen
- Pietilöiden rakennukseen valitsemat alkuperäiset valaisimet
- leikkimökki, kioski ja karuselli
- muut Pietilöiden suunnittelemat yksityiskohdat

Taideteokset

- Tove Janssonin kolmiosainen maalaus ”Vuodenajat” laulu- ja leikkisalissa
- Tuulikki Pietilän grafiikkateokset, 2 kpl, joissa molemmissa 6 vedosta
- Tove Janssonin pienet muumiaiheiset sekatekniikkatyöt, 4 kpl, joissa jokaisessa 4 teosta

Irtokalusteet

- Raili ja Reima Pietilän toimistossa suunnitellut irtokalusteet päätöksen liitteen (Luettelo, Pietilöiden suunnittelemat suojellut irtokalusteet) mukaan

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Piha-alueen rakenteet ja valaisimet

- rakennuksen seinustaa kiertävä punertavilla betonikivillä päällystetty käytävä
- lankkulautakäytävät
- puolipyöreä leikkisyvennys (ulkoauditorio)
- leikkisokkelit
- ulkopenkit
- istutusalueet
- eteläisin hiekka-allas (alkuperäisellä paikallaan)
- lintukodot
- portit ja alkuperäisten suunnitelmien mukaan tehdyt aidat korotettuine osineen
- maakumpare, tunneli ja puusilta
- huvimaja
- kahdeksankulmaiset leikkitasot
- pilareiden alaosiin kiinnitetyt istuintasot
- puupöllireunukset
- pihan alkuperäiset ulkovalaisimet

Lupa- ja valvontavirasto antaa seuraavat suojelumääräykset:

1. Rakennuksia piha-alueineen on hoidettava ja käytettävä siten, ettei niiden kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen. Muutokset ja lisäykset tulee sovittaa kokonaistaideteoksen osaksi. Piha-alueiden korjausten suunnittelussa tulee huomioida alkuperäiset pihasuunnitelmat.
2. Suojeltuja rakennuksia ei saa purkaa. Rakennusten ulkoasu, rakennusrunko, sisätilat, kiinteä sisustus, taideteokset ja irtokalusteet sekä piha-alueiden alkuperäiset rakenteet ja valaisimet on säilytettävä kohdassa ”suojelun kohdentuminen” määritellyn mukaisesti. Suojellut irtokalusteet tulee merkitä metallilaatoin, jotka sijoitetaan huomaamattomaan paikkaan kalusteessa.
3. Korjaamisen lähtökohtana on suojeltujen rakenteiden, rakennusosien, materiaalien, pintojen ja yksityiskohtien säilyminen. Korjauskelvottomat rakenteet, rakennusosat, materiaalit, pinnat ja yksityiskohdat voidaan uusia alkuperäistä toteutusta vastaten. Suojeltujen sisätilojen osalta pohjapiirustusten luokan 3 alkuperäiset rakenteet, rakennusosat, materiaalit, pinnat ja yksityiskohdat tulee säilyttää ja tarvittaessa korvata alkuperäistä vastaavilla aina kun mahdollista. Suojeltujen sisätilojen osalta pohjapiirustusten luokan 2 alkuperäiset rakenteet, rakennusosat, materiaalit, pinnat ja yksityiskohdat tulee säilyttää mahdollisuuksien mukaan tai korvata alkuperäisen kaltaisilla. Piha-alueella elinkaarensa päässä olevaa kasvillisuutta saa uusia. Rakennukselle tai sen käytölle haitallinen kasvillisuus (mukaan lukien vieraslajit) voidaan poistaa tai korvata pihan luonteeseen sopivilla lajeilla.
4. Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset on sovitettava rakennusten arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin.

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

5. Muutoksissa ja rakentamis- ja korjaustöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa, joka myös antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.
6. Luovuttaessaan suojeltavaksi määrätyn rakennuksen tai kysymyksessä olevan kiinteistön kokonaan tai osittain, luovuttajan on luovutuskirjaan otettavalla maininnalla tai muutoin todistettavasti ilmoitettava saajalle tästä päätöksestä.
7. Jos suojeltavaksi määrätty rakennus on vahingoittunut tai tuhoutunut, rakennuksen omistajan tai haltijan on ilmoitettava siitä viipymättä Lupa- ja valvontavirastolle.
8. Lisäksi on noudatettava mitä rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa (498/2010) on vielä säädetty.

Perustelut Taikurinhatun ja Himmelin sekä niiden piha-alueiden suojelemiselle

Kohde sijaitsee asemakaava-alueella. Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2§:n 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään alueidenkäyttölaissa (132/1999). Rakennusperinnön suojelemisesta annettua lakia sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitetulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä; 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata alueidenkäyttölailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä; tai 3) kohteen suojeluun rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Pykälän 2 momentin mukaan rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus); 2) historiallinen tyypillisyys alueelle (tyypillisyys); 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus); 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys); 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Lain esitöiden (HE 101/2009) mukaan rakennusperinnön suojelemisesta annettavan lain nojalla voidaan suojella myös muita, perinteisesti irtaimeksi omaisuudeksi katsottavia esineitä, kuten tiettyyn tilaan suunniteltuja valaisimia tai taideteoksia. Tällaisia erityisen merkittäviä kokonaisuuksia ovat esimerkiksi arvostetun tekijän tiettyyn tilaan toteutetut suunnitelmat, joiden ominaisluonteen katsotaan muuttuvan, ellei kokonaisuutta voida säilyttää. Näitä kohteita on vähän ja tarkoituksena on käyttää tätä suojelun mahdollisuutta erittäin rajoitetusti. Rakennusperintölain 3 §:n 2 momentin nojalla on tarkoitus tehdä mahdolliseksi suojella kiinteänä sisustuksena myös sellaisia kalustuksen osia, joita ei tavanomaisesti lueta kuuluvaksi kiinteään sisustukseen. Tarkoituksena on mahdollistaa tunnustetun suunnittelijan tiettyä tilaa varten suunnitteleman kokonaisuuden säilyminen.

Tätä suojelumahdollisuutta on tarkoitus käyttää merkittävien arvojen suojelemiseksi erityistilanteissa ja hyvässä yhteistoiminnassa omistajan kanssa.

Himmeli ja Taikurinhattu ovat käyttäjiensä tarpeiden pohjalta suunniteltu merkittävä kokonaisuus. Molemmat rakennukset ovat kokonaistaideteoksia, joissa rakennus, piha-alue, sisätilat, sisustus ja värit muodostavat harkitun kokonaisuuden. Rakennusten ulkoasu pyrkii antamaan sopeuttavan lisän Porin kaupunkimaisemaan ja sisätilat monine, tarkoin suunniteltuine yksityiskohtineen ovat esimerkki laadukkaasta postmodernista arkkitehtuurista.

Erityisen merkityksen Himmelille antaa sen korkea säilyneisyys. Rakennuksen julkisivut, sisätilat, pintamateriaalit, yksityiskohdat, kalusteet ja väritys ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Himmeliin ei ole tehty merkittäviä tilallisia muutoksia, ja pintamateriaalejakin on uusittu lähinnä asuinhuoneissa. Erityisesti tärkeimmät julkiset tilat ovat käytännössä samassa asussa kuin rakennuksen valmistuessa. Myös alkuperäinen sisätilojen väritys on säilynyt, samoin kiintokalusteet, valaisimet ja monet muut yksityiskohdat. Himmelissä voidaan tunnistaa monia Pietilöiden tuotannolle tunnusomaisia piirteitä, kuten veistoksellisuus, muotoaiheiden variointi, luontometaforat ja omaperäinen suhdemaailma. Rakennuksessa on lisäksi monia aiheita, jotka olivat tunnusomaisia Pietilöiden arkkitehtuurille nimenomaan 1970–1980-lukujen vaihteessa: ympyräkaaret, kulmikkaat erkkerit, punatiili ja värikkäät keraamiset laatat.

Taikurinhatun arvot ovat pitkälti verrattavissa samalla tontilla sijaitsevaan palvelukeskus Himmeliin. Taikurinhattu on kuitenkin Himmeliä intiimimpi ja arkkitehtonisesti eheämpi. Tähän lienee vaikuttanut rakennuksen käyttötarkoitus, pienempi mittakaava ja lyhyempi suunnitteluaika. Rakennuksen julkisivut, sisätilat, pintamateriaalit, yksityiskohdat, kalusteet ja väritys ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Taikurinhatun korjaustyöt on toteutettu suojeluasian vireilläolon aikana ja lopputulos on huomioitu suojelumääräyksiä sekä suojelun kohdentamista laadittaessa.

Taikurinhattu ja Himmeli ovat Suomen tunnetuimpiin ja arvostetuimpiin kuuluvan arkkitehtipariskunnan tuotteliaimman kauden saavutuksia. Kuten Museovirasto on lausunnossaan todennut, kohteella on valtakunnallista merkitystä rakennusperintölain 8 §:n 2 momentin mukaisesti harvinaisuuden tai ainutlaatuisuuden kannalta (1, harvinaisuus). Rakennukset ovat tunnettujen suunnittelijoiden ainoat vanhusten ja lasten hoidon tarpeita varten tehdyt toteutukset. Kokonaisuus on erityisen edustava niin ulko- kuin sisätiloiltaan (3, edustavuus) ja suunnittelussa on monella tavalla otettu huomioon käyttäjien tarpeet. Rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä käytössään ja niiden arkkitehtuuri on valtakunnan mittakaavassakin erittäin korkeatasoista (4, alkuperäisyys). Rakennuskokonaisuudella on historiallista todistusvoimaa Suomen vanhustenhuollon ja varhaiskasvatuksen kehittymisestä korkeatasoisina esimerkkeinä (5, historiallinen todistusvoimaisuus). Himmelin ja Taikurinhatun merkityksen voidaan katsoa rakentuvan neljän tekijän varaan: rakennusten suhteeseen lähiympäristöön, vanhustenhuollon ja varhaiskasvatuksen arkkitehtuuriin, Pietilöiden tuotantoon ja rakennusten korkeaan säilyneisyyteen.

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Taikurinhatussa ja Himmelissä on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua suojeltavaa kiinteää sisustusta. Suojelumääräyksiä ja suojelun kohdentumista on muokattu neuvottelujen ja kokonaisharkinnan perusteella joustaviksi. Sisätilojen ja kiinteän sisustuksen suojeluun liittyvät tilojen luokat on merkitty päätöksen liitteenä oleviin pohjapiirustuksiin. Alkuperäiset kohteeseen suunnitellut irtokalusteet on sisällytetty suojeluun. Rakennusten ja irtaimiston omistajana Porin kaupunki on luetteloinut ja inventoinut rakennusten irtokalusteet ja niiden suojelun periaatteet on laadittu yhteistyössä omistajan kanssa.

Kohde sijaitsee asemakaavoitetulla alueella, jossa asemakaava on ensisijainen suojelun väline. Alueen asemakaava on vuodelta 1982 ja se on kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta vanhentunut. Kaupungin lausunnon mukaan kaavamuutos toteutuu mahdollisesti myöhemmin, mutta kaavamuutos ei ole vielä vireillä. Kohteella on valtakunnallista ja jopa kansainvälistä merkitystä. Lisäksi tällä päätöksellä suojellaan myös sisätiloja, kiinteää ja irtainta sisustusta sekä taideteoksia. Näin ollen kohde on perusteltua suojella rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla.

8 Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10,19, 21 ja 24 §.

Hallintolaki (434/2003) 34 §, 38 §, 59 § , 60 § ja 62 §

9 Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Turun hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Tätä päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää.

10 Lisätietoja

Ylitarkastaja Kirsti Virkki, kirsti.virkki@lvv.fi, 0295 254 481

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty. Asian on esitellyt ylitarkastaja Kirsti Virkki ja ratkaissut ryhmäpäällikkö Taina Törmikoski.

Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Liitteet

Karttaliite
Luettelo, Pietilöiden suunnittelemat suojellut irtokalusteet
Pohjapiirrokset 4kpl, Himmeli
Pohjapiirros, Taikurinhattu
Valitusosoitus

Lupa- ja valvontavirasto

Päätös
18.11.2026
LVV-U/31964/2026
Julkinen

Jakelu

Saantitodistuksin

Sampolan Palvelukeskus Oy
Porin YH-asunnot Oy

Kirjeitse

Naapurit, jakelulistan mukaan

Yleistiedoksiannolla

Kiinteistön 609-415-1-780 omistajat ja haltijat

Sähköpostitse

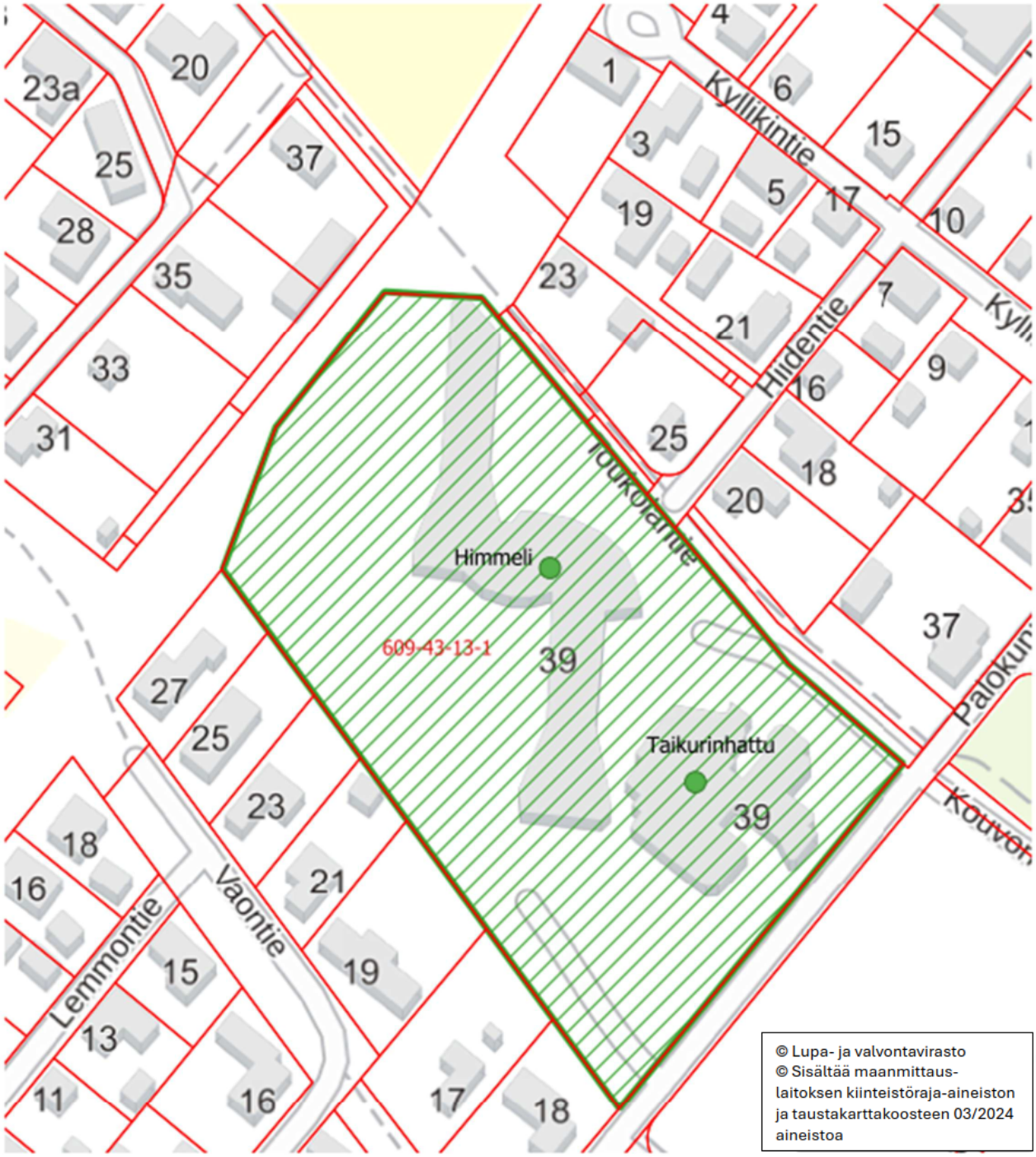
Museovirasto
Ympäristöministeriö
Porin kaupunginhallitus
Porin kaupunki/varhaiskasvatus
Porin kaupungin kaavoitusviranomainen
Porin kaupungin rakennusvalvontaviranomainen
Satakuntaliitto
Satakunnan Museo
Arkkitehtuurimuseo
Lounais-Suomen elinvoimakeskus
Ulosottolaitos
Maanmittauslaitos (päätöksen saatua lainvoiman, RakPL 12 §)

Lupa- ja valvontavirasto
Postiosoite: PL 20, 13035 LVV
Puhelinvaihde: 0295 254 000
kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi

Lupa- ja valvontavirasto

LVV-U/31964/2026

LIITE: Kartta

suojeltavat rakennukset

suojeltava alue

Himmeli (pysyvä rakennustunnus 100483228E)
Taikurinhattu (pysyvä rakennustunnus 100483227D)

0 25 50 m

Lupa- ja valvontavirasto

LVV-U/31964/2026

LIITE: Luettelo, Pietilöiden suunnittelemat suojellut irtokalusteet

Himmeli:

PS1 2-hengen sohva, 60 kpl
PS2 4-hengen sohva, 6 kpl
PS3 2-hengen sohva ilman käsinojia, 10 kpl
PS4 3-hengen sohva ilman käsinojia, 5 kpl
PS5 3-hengen sohva, 2 kpl
PT1 tuoli, 21 kpl
PP1 sohvapöytä laudoitettu, 26 kpl
PP2 sohvapöytä sileä, 13 kpl
PP3 keskipitkä sohvapöytä sileä, 4 kpl
PP4 4-hengen pöytä, 19 kpl
PP5 pitkä sohvapöytä laudoitettu, 2 kpl

PS1

PS2

PS3

PS4

PS5

PT1

Lupa- ja valvontavirasto

PP1

PP2

PP3

PP4

PP5

Lupa- ja valvontavirasto

LVV-U/31964/2026

Taikurinhattu:

PT1 tuoli, kulmikas ulospäin, 2 kpl
PT2 kulmatuoli, 1 kpl
PT3 tuoli, kulmikas sisäänpäin, 5 kpl
PT4 kulmatuoli, matala, 1 kpl
PT5 lastentuoli, kulmikas sisäänpäin, 10 kpl
PT6 lastenkulmatuoli, 3 kpl
PS1 sohva, 115cm, 22 kpl
PS2 sohva, 80cm, 1 kpl
PS3 sohva, 94cm, 5 kpl
PS4 sohva, matala, 83cm, 4 kpl
PS5 sohva, 83cm, 1 kpl
PS6 sohva, matala, 78cm, 5 kpl
PP pöytä, 120cm, 3 kpl
PPP penkki, 6 kpl

PT1

PT2

PT3

PT4

PT5

PT6

Lupa- ja valvontavirasto

LVV-U/31964/2026

PS1

PS2

PS3

PS4

PS5

PS6

PS7

PS7

PP

PPP

Tämä asiakirja LVV-U/31964/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LVV-U/31964/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Virkki Kirsti 18.11.2026 08:54

Ratkaisija Törmikoski Taina 18.11.2026 09:01